

Nr 938

Av herr Eskel m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 83, angående skolväsendets centrala ledning m. m.

(Lika lydande med motion nr 765 i Första kammaren)

I anledning av vad i Kungl. Maj:ts proposition nr 83 år 1964 angående skolväsendets centrala ledning m. m. föreslås beträffande länskolnämndernas sammansättning önskar vi framlägga följande synpunkter och förslag.

I det inledande kapitlet till sitt principbetänkande förklarade skolkommisionen (sid. 16) att demokratiens samhälle från ämbetsmannastatens tid ärvt byråkratismen och att det på skolans område likaväl som på andra samhällsområden gällde för demokratien att lösgöra sig ur byråkratismens fjättrar. I fråga om skolan syntes vägen vara ökat lekmannainflytande och decentralisering. Särskilda utskottet framhöll också vikten av att även lekmanasynpunkter finge göra sig effektivt gällande inom mellaninstanserna (1950: 3, sid. 33), vilket uttalande i utredningens direktiv anbefalles till beaktande. Utredningen ansluter sig helt till skolkommisionens och riksdagens uppfattning på denna punkt.

Detta anför 1951 års skolstyrelseutredning i sitt betänkande (SOU 1955: 31) sid. 291. Och på sid. 293 anför utredningen bl. a.:

Med tanke på uppgiften att arbeta för den nya skolans tillkomst och utveckling är det i första hand viktigt att ge mellaninstanserna en demokratisk förankring inom den region, där de skall verka.

Skolstyrelseutredningens förslag och de beslut som därefter fattats i denna fråga har grundats på denna uppfattning om den regionala skolmyndigheten, länskolnämnden. Majoriteten av nämndens ledamöter utses av landstinget (motsvarande).

Då genom riksdagens beslut, att ett ämbetsverk, skolöverstyrelsen, skall ersätta nuvarande skolöverstyrelsen och överstyrelsen för yrkesutbildning, hittillsvarande bestämmelser för utseende av ledamöter måste ändras, föreslås detta ske på så sätt, att Kungl. Maj:t fortsättningsvis skall utse de båda ledamöter, som hittills förordnats av de två överstyrelserna, med iakttagande av att av dessa ledamöter en skall utses bland företrädare för arbetsgivare och en för arbetstagare inom länet. Beträffande den för Stockholms stad och Stockholms län föreslagna gemensamma skolnämnden, som skall bestå av nio ledamöter, skall dock Kungl. Maj:t icke utse några ledamöter. Här förut-sattes »att föreskrifter skall meddelas, att de av landsting och stadsfullmäktige valda ledamöterna skall utses så att arbetsgivar- och arbetstagarintres-

sen kan anses bli representerade med vardera minst en ledamot» (prop. sid. 89).

Förslaget att de nuvarande »pedagogledamöterna» skall ersättas med näringslivsrepresentanter finner organisationskommittén (prop. sid. 33) »ej bör möta betänkligheter. Pedagogisk fackkunskap finns representerad bland nämndens tjänstemän och enligt kommitténs mening kommer denna att göra sig gällande vid ärendenas beredning och vid föredragningarna för nämnden».

Länsstyrelsen skall enligt propositionen alltså utse en ledamot. Denne skall enligt gällande bestämmelser vara domare eller förvaltningsjurist. Med hänsyn till att på samtliga länskolnämnder numera finns en byrådirektörstjänst med välkvalificerad befattningshavare synes det med samma motivering som beträffande den pedagogiska sakkunskapen kunna hävdas, att kravet på att en av ledamöterna skall ha speciell utbildning och erfarenhet icke nu har samma aktualitet som vid nämndernas tillkomst.

Det torde på goda grunder kunna hävdas, att landstingen (motsvarande) med omsorg utsett till ledamöter i länskolnämnderna personer som haft stort intresse för och god kännedom om skolväsendet och dess problem. Då enligt föreliggande förslag primär- och sekundärkommunalt huvudmannaskap för skolväsendet inom länskolnämndernas befogenhetsområde blir helt dominerande och då det måste anses vara värdefullt, att samtliga ledamöter i dessa nämnder utses av samma instans som likvärda representanter för innevånarna inom verksamhetsområdet, finner vi det vara värdefullt, att landstingen och stadsfullmäktige i städerna utanför landstingen utser samtliga ledamöter, av vilka Konungen förordnar en att vara ordförande och en att vara vice ordförande.

Till ledamöter skall utses personer som ådagalagt intresse för och kunnsighet i skolfrågor i detta ords vidaste mening. En av ledamöterna skall äga särskild kännedom om landsbygdens skolproblem, en skall utses bland företrädare för arbetsgivare och en bland företrädare för arbetstagare i länet.

För den i propositionen föreslagna gemensamma skolnämnden för Stockholms stad och Stockholms län, vilken tillstyrkes, skall i stället för den av departementschefen föreslagne ledamoten, som skulle utses gemensamt av överståthållarämbetet och länsstyrelsen i Stockholms stad, Konungen utse en ledamot, som tillika skall vara ordförande. För denna nämnd kan viss särskild bestämmelse uppenbarligen icke undvikas.

Skulle behov för länskolnämnd av förvaltningsjuridisk expertis uppkomma, bör denna kunna tillgodoses ex. genom anlitan av »sakkunnig», som skall ha skyldighet att i förekommande fall anteckna avvikande mening till protokollet.

Med hänsyn till landstingens sammanträdesordning bör de nuvarande ledamöternas förordnande gälla till och med utgången av innevarande år och nyval av samtliga ledamöter för en fyraårsperiod, räknat från den 1 januari 1965, ske vid landstingsmötet i höst.

Med återopande av vad sålunda anförts hemställer vi, att riksdagen måtte besluta, att länskolnämnderna från och med den 1 januari 1965 skall ha sju av landstingen och stadsfullmäktige i städerna utanför landstingen utsedda ledamöter, att Konungen skall bland ledamöterna förordna ordförande och vice ordförande, dock att för Stockholms stad och Stockholms län länskolnämndens uppgifter skall utövas av en gemensam skolnämnd, bestående av nio ledamöter, utsedda fyra av stadsfullmäktige i Stockholm, fyra av Stockholms läns landsting och en, tillika ordförande, av Konungen, samt att härav föranledda ändringar i skollagen den 6 juni 1962 (nr 319) och i instruktionen för länskolnämnderna (SFS 487/1962) vidtages.

Stockholm den 16 april 1964

Arvid Eskel

Svante Lundkvist

Ingvar Svanberg

Gunnar Engkvist

Henry Allard

Sven Mellqvist

Hilding Johansson

Bernhard Sundelin

Sven Ekström

i Iggesund

Erland Carbell

Rune Johansson

Gunbjörg Thunvall

i Norrköping